

Posudek na diplomovou práci Anety Hyniusové: „Adopce na dálku“ jako jedna z forem rozvojové pomoci, UPCE 2017

Autorka si v práci stanovuje vhodné výzkumné otázky: jak ovlivňuje propagace Adopce na dálku životaschopnost celého projektu a do jaké míry propagace šíří organizační diskurz i mezi sponzory. Celý projekt Adopce zkoumá skrze perspektivy realizátorů a sponzorů. Autorka prováděla dlouhodobé pozorování v kanceláři projektu, hovořila opakovaně se čtyřmi zástupci realizátora a pěti sponzory a s mnoha dalšími „doplňkovými“ informanty (rodinní příslušníci sponzorů apod.).

Teoretické kapitoly práce se věnují vymezení třetího světa a rozvojového diskursu v souvislosti s (de)kolonizací. Pomocí kritik z per českých autorů, ale i E. Saida a I. Wallersteina, popisuje autorka neúspěchy rozvojových snah založených na šíření etnocentrického modelu západní společnosti. Autorka si je vědoma základních témat kritiky rozvoje a souzní s nimi: např. na s. 17-18 tvrdí, že „rozvojový fenomén je problematický a měli bychom na něj pohlížet kriticky, ale ve mně se mísily pocity etiky výzkumu, vybudovala jsem si vztah s pracovníky charity, nelze jen tak přijít a vidět jejich usilovnou práci jako bezvýznamnou bez špetky efektivnosti. Nemůžu ohrozit činnost zkoumaného prostředí, nicméně musím na tuto oblast jako celek pohlížet s odstupem, bez zaujetí a jako realista.“ Znamená to, že na základě četných zmiňovaných kritik má pocit, že rozvoj není ani trochu efektivní a je těžké s tímto přesvědčením jít do terénu, nebo že doopravdy zjistila, že konkrétní projekt dětem vůbec nepomáhá?

Autorka představuje principy a fungování Adopce na dálku i její rizika – popisuje projekt jako dílčí část nekolonialismu, projekt si nevede statistiky úspěšnosti. V některých případech autorka nepropojuje argumenty z literatury s terénním výzkumem, například když literatura tvrdí, že docházkou do školy v thajském projektu jsou děti vytrženy ze svých domorodých rodin a náboženských tradic a musejí studovat v thajštině (s. 42-43, 56). Výzkum nemá dostatečná data ohledně toho, jestli k podobnému vytržení dochází i zde. Podobně autorka cituje literaturu tvrdící, že adopce jsou velký byznys, ale zároveň uvádí, že k datům o financích se nedostala, případně cituje nepotvrzenou kritiku, že pomoc rodině vede k tomu, že „odrazuje členy rodiny od práce“ (s. 54). Kritika funguje lépe v momentě, kdy je dat dostatek – např. když rozebírá vybírání dětí na internetových stránkách „jako v e-shopu“ a kritizuje preference sponzorů, nebo když v propagačních materiálech spatřuje stereotypní obraz zaostalých zemí. Autorka uzavírá, že sponzoři používají podobný diskurs jako organizace a fungují tak jako součást propagace projektu, darování peněz i psaní dopisů zakládají nerovnost sponzora a příjemce. Propagace je pro životaschopnost projektu zásadní.

V práci se občas objevují překlapy, gramatické chyby a stylistické nepřesnosti, ne však v míře, která by zamezovala porozumění celku textu (např. s. 10 „Stále více projektů, zprostředkovávají možnost sponzorování konkrétního dítěte, kterých se účastní jak „adoptivní rodiče“, tak institute i jednotlivci“). U následující věty není jasné, jestli rodiče jsou nebo nejsou považováni za zodpovědné za stav dítěte: „Navzdory strukturálním podmínkám chudoby, které jsou opomíjeny, je dítě vykresleno jako smutná oběť svých rodičů, kteří nejsou schopni dítě zabezpečit a poskytnout mu základní lidské potřeby, a jež za tuto situaci vlastně ani nemohou“ (s. 46).

Citace v textu jsou přiznané, jinak jsou však v dosti špatném stavu, v literatuře jsem nenašla prvotně citovaného Saida 2011 a Mbembeho 2011 (zřejmě byli součástí sborníku, autoři se však měli citovat samostatně jako patřící do sborníku), prvotně citovaného Ryšku 2010,

Easterlyho 2010 a Kancelář adopce na dálku 2016, dále v literatuře chybí druhotně citovaný Sachs 1997, Shweder 2000, Dodds 2002, Escobar 1995, Führer 1996 a Clarke 2002. V textu naopak chybí odkaz na publikaci Wydick, Glewwe, Rutledge 2013, Hoch 2007, Duba, Loužek 2009, Appadurai, Havránek, Lánský 2013, Beránková 2009, Berger, Luckmann 1999, Bernard 2006, Čechová 2014, Lewis 1959, Tomeš, Festa, Novotný 2007. Daněk 2000 je citován i s letopočtem 2002, a protože jde zřejmě o podkapitolu sborníku, opět by měl být jeho text citován v literatuře samostatně – jako patřící do sborníku. Literatura obsahuje dvakrát titul Zíková 2007, zřejmě jde o ten samý text, a pokud ne, měl by být odlišen a/b.

Autorce se podařilo proniknout do zkoumaného prostředí, kritické přemýšlení nad fenoménem rozvoje by se mohlo lépe propojit s daty z terénu. Práci navrhuji k obhajobě s hodnocením velmi dobře.

V Praze, dne 16. 5. 2017,

Hana Synková

